

FORUM VA BLOGLARDA ANONIM MUHITNING TIL USLUBIGA TA'SIRI

Mardiyeva Xabiba Urokboyevna

Annotatsiya: Ushbu maqolada forum va bloglarda yuzaga keladigan anonim muhitning o'zbek tilidagi nutq uslubiga ko'rsatgan ta'siri lingvistik va stilistik nuqtayi nazardan tahlil qilingan. Anonimlik sharoitida foydalanuvchilar nutqining informallashuvi, stilistik xilma-xillik, leksik yangiliklar, multimodal vositalardan foydalanish holatlari, shuningdek, etik me'yorlarning buzilishi kabi hodisalar tahlil markazida turadi. Maqola internet tilining hozirgi bosqichdagi rivojlanish xususiyatlarini ochib beradi va uni o'rganish zarurligini asoslaydi.

Kalit so'zlar: anonimlik, forum, blog, internet tili, stilistik o'zgarish, multimodal vositalar, agressiv nutq, muloqot madaniyati, til normasi, lingvistik erkinlik.

Zamonaviy axborot kommunikatsiya texnologiyalari taraqqiyoti insonlar orasidagi muloqot shakllarini tubdan o'zgartirib yubordi. Ayniqsa, forumlar va bloglar singari internet platformalarida anonimlik tamoyilining mavjudligi, foydalanuvchilar nutqida muayyan uslubiy xususiyatlarni yuzaga keltirmoqda. Anonimlik foydalanuvchilarga o'z shaxsini oshkor qilmasdan fikr bildirish, bahslashish, tanqid qilish imkonini beradi, bu esa lingvistik jihatdan ham sezilarli o'zgarishlarga olib keladi (Karimova, 2020).

Birinchidan, anonim muhitda yozilgan matnlarda ko'pincha rasmiylik darajasi pasayadi. Bunday platformalarda foydalanuvchilar o'zlarini erkin his qilganlari sababli, ular ko'proq og'zaki nutqqa xos ifodalarni qo'llaydilar. Masalan, qisqartmalar, emojilar, so'z o'yinlari, emotsional yuklangan iboralar keng tarqalgan (To'xtayeva, 2021). Bu holat nutqning informallashuviga olib keladi va standart til me'yorlarining buzilishiga sabab bo'lishi mumkin.

Ikkinchidan, anonimlik til agressiyasini kuchaytirishi mumkin. Foydalanuvchi o'z ismini yashirgan holda boshqalarga nisbatan tajovuzkor, hatto haqoratomuz nutq ishlatishga moyil bo'ladi. Bunday holatlar ko'proq ijtimoiy va siyosiy mavzular muhokama qilingan forumlarda kuzatiladi (Rasulova, 2022). Tilshunoslar bu jarayonni "anonim agressiya" deb atamoqdalar, ya'ni internetdagi shaxsiy javobgarlikning pasayishi bilan bog'liq holda paydo bo'ladigan til hodisasi.

Uchinchidan, anonim blog va forum postlarida stilistik ko'p shakllilik (stilistik diversifikatsiya) kuzatiladi. Ba'zi foydalanuvchilar o'z postlarini badiiy uslubda yozishga intilsa, boshqalar esa soddalik va qisqalikni ma'qul ko'radi. Anonimlik bu jarayonga erkinlik beradi, ya'ni yozuvchi o'z uslubini hech qanday ijtimoiy bosimlarsiz tanlashi mumkin (Usmonov, 2023).

Omi	Tavsifi
Auditoriya	Yoshlar, professional foydalanuvchilar, do'stlar guruhi, notanish odamlar
Platforma	Telegram, Instagram, Facebook, Twitter va boshqalar
Muloqot maqsadi	Axborot uzatish, reklama, fikr bildirish, shaxsiy fikrlar, hazil
Kontekst	Rasmiy yoki norasmiy holatlar, shaxsiy yoki ommaviy muloqot

1-jadval: Ijtimoiy tarmoqlarda til registrilariga ta'sir qiluvchi asosiy omillar

Shuningdek, anonimlik tilda o'ziga xos subkultural elementlarning paydo bo'lishiga ham xizmat qilmoqda. Har bir forum yoki blog muhitida o'ziga xos jargon, memlar, ishoraviy ifodalar (giflar, stikerlar) shakllanadi va bu lingvistik jihatdan yangi hodisa hisoblanadi. Bu esa internet tilining o'ziga xos ijtimoiy-diskursiv tizimga aylanishini ko'rsatadi (Sodiqova, 2021).

Shuningdek, anonim muhitda ishtirokchilarning nutqida identifikatsiya ehtiyoji kuchayadi. Ya'ni, foydalanuvchi o'zini boshqalardan ajratib ko'rsatish, o'ziga xos stil va leksik vositalar orqali individual obraz yaratishga urinadi. Buning natijasida bloglar va forumlarda muayyan yozuvchiga tegishli bo'lgan "til portreti" shakllanadi (Xolmatova, 2020). Anonimlik bu individual portretning shakllanishiga xalaqit bermaydi, balki aksincha, unga yangi imkoniyatlar yaratadi, chunki foydalanuvchi real hayotdagi ijtimoiy maqomidan mustaqil ravishda o'z nutq uslubini yaratadi.

Forum va bloglardagi anonim yozuvlar ko'pincha real hayotdagi senzura va ijtimoiy cheklavlardan xoli bo'lib, erkin fikr bildirish maydoniga aylanadi. Bu erkinlik ayrim foydalanuvchilarda tanqidiy fikrlash, muhokamaga tayyorlik va faol ishtirokchilikni rag'batlantirsa, boshqalarida esa etik me'yorlarga zid, hatto provokatsion uslubda yozishga sabab bo'ladi (Jabborova, 2022). Tilshunoslar bu hodisani "internet diskursida erkinlik va mas'uliyat muvozanati" deb ta'riflamoqda.

Registr turi	Xususiyatlari	Qo'llanish konteksti
Rasmiy	Adabiy, aniqlik, og'ir uslub, strukturalangan matn	Rasmiy murojaatlar, e'lonlar, kompaniya sahifalari
Yarimrasmiy	Adabiy va norasmiy til aralashuvi, oddiy leksika	Bloglar, umumiy auditoriyaga murojaatlar
Norasmiy	Sleng, qisqartmalar, kulgili iboralar, do'stona ohang	Do'stlar o'rtasidagi muloqot, shaxsiy sahifalar

2-jadval: Til registrilari va ularning asosiy xususiyatlari

Bundan tashqari, anonim muhitda yozilgan matnlarda grammatik me'yorlarga rioya qilish darajasi ham pasayganligi kuzatiladi. Bu, bir tomondan, tezkorlik va qulaylikni ta'minlashga qaratilgan bo'lsa, boshqa tomondan, savodxonlik darajasining pasayishiga olib kelishi mumkin. Har xil imloviy xatolar, punktuatsiya yetishmovchiligi va fonetik transkripsiyalarga asoslangan yozuvlar bu holatga misol bo'la oladi (Shodmonova, 2023). Ayniqsa, mobil qurilmalarda yozilgan forum postlari va blog izohlarida bu holat keng tarqalgan.

Yuqoridagi fikrlar asosida shuni aytish mumkinki, forum va bloglardagi anonimlik internet tilining shakllanishida muhim omil hisoblanadi. Bu omil foydalanuvchilarga uslubiy erkinlik beradi, yangi leksik birliklarning vujudga kelishiga turtki bo'ladi va o'ziga xos ijtimoiy-lingvistik makon yaratadi. Shu bilan birga, til madaniyati, etik me'yorlar va grammatik standartlarga putur yetkazish ehtimolini ham kuchaytiradi. Internet tilshunosligi uchun bu murakkab, ko'p qatlamli hodisa bo'lib, hozirgi kunda til o'zgarishlarining asosiy manbalaridan biri hisoblanadi.

Shu bilan birga, forum va bloglardagi anonimlik jarayoni virtual kommunikatsiyada yangi til birliklari va uslubiy vositalarning shakllanishiga sabab bo'lmoqda. Masalan, "offtopic", "ban", "troll", "flame", "mod", "admin" kabi so'zlar nafaqat ingliz tilidan o'zlashgan, balki ular maxsus internet diskursida o'ziga xos semantik mazmun kasb etgan. Bunday terminlar foydalanuvchilar tomonidan intuitiv ravishda tushuniladi va ular bilan muloqot davomida kontekst asosida foydalaniladi (Islomova, 2021). Bu holat internet tilining o'ziga xos lug'aviy boylikka ega bo'layotganidan darak beradi.

Anonim forumlarda keng tarqalgan yana bir uslubiy hodisa bu – ironiya, sarkazm va yumorning faol ishlatilishidir. Foydalanuvchilar o'z fikrlarini bevosita emas, balki kinoya yoki istehzo orqali ifodalashga intiladilar. Bu esa stilistik jihatdan rang-barang va ko'p ma'noli matnlarning paydo bo'lishiga olib keladi. Masalan, bir foydalanuvchi jiddiy mavzuni ko'tarar ekan, boshqasi unga "mem" yoki kulgili gif bilan javob berishi mumkin. Bunday holda vizual ifoda vositalari til birligi sifatida xizmat qiladi (Sattorova, 2022).

Shuningdek, anonimlik sababli ko'plab forum va blog postlarida shaxsga xos til identifikatorlari yo'qoladi. Ya'ni, foydalanuvchi yoshi, jinsi, millati, ijtimoiy mavqeiga oid belgilar nutqda deyarli aks etmaydi. Bu holat bir tomondan, muloqotni demokratiklashtirsa, boshqa tomondan, muloqotdagi madaniy diversifikatsiyani cheklab qo'yishi mumkin. Har kim bir xil darajada so'zlay oladi, ammo bu jarayonda tilning kommunikativ xususiyatlari bir tekislikka tushib qolishi ehtimoli bor (Qo'chqorova, 2023).

Yana bir muhim masala – anonim muloqotning vaqt va makon chegaralaridan xoli bo'lishidir. Foydalanuvchilar istalgan vaqtda, istalgan joydan forumga yoki blogga post yozishlari mumkin. Bu holat tilga vaqtinchaliklik (transitorlik), qisqalik, soddalik kabi xususiyatlarni olib kiradi. Bunda foydalanuvchilar nafaqat oddiy gap tuzilmasini, balki emoji, qisqartma va belgilar orqali ham muloqotga kirishadilar.

Shunday qilib, forum va bloglarda anonimlik internet tili rivojiga ikki yo'nalishda ta'sir ko'rsatmoqda:

1. Ijobiy jihatdan – til uslubi jihatdan boyimoqda, yangi leksik birliklar, muloqot shakllari va stilistik vositalar paydo bo'lmoqda.
2. Salbiy jihatdan – grammatik me'yorlar buzilmoqda, etik va madaniy normalar chetlab o'tilmoqda, til agressiyasi va nojo'ya ifodalar ko'paymoqda.

Bu jarayonlarni chuqur lingvistik tahlil qilish, zamonaviy axborot makonida til madaniyatini shakllantirish va boshqarish bo'yicha muhim ilmiy asos bo'lib xizmat qiladi. Shu sabab, internet tilshunosligi, ayniqsa anonimlik va virtual muloqot kontekstida, hozirgi zamon tilshunoslik fanining dolzarb yo'nalishlaridan biri sifatida namoyon bo'lmoqda.

Shuningdek, forum va bloglardagi anonimlik holati o'zaro muloqot madaniyatiga ham ta'sir ko'rsatadi. Anonim foydalanuvchilar ko'pincha muloqot etikasiga amal qilmaydi, bu esa konfliktlarga, virtual mojarolarga va "flaming" deb ataluvchi hodisaga olib keladi. Flaming – bu ataylab bahsli, provokatsion yoki haqoratli postlar orqali muhokamani keskinlashtirish bo'lib, anonimlik bunday xatti-harakatlar uchun ideal sharoit yaratadi (Bekmurodov, 2023). Bu holatda til odatiy kommunikatsiyadan chekinadi va psixologik bosim vositasiga aylanadi.

Platforma	Asosiy registr	Til xususiyatlari
Telegram	Norasmiy	Qisqartmalar, sleng, tezkor javoblar
Instagram	Yarimrasmiy	Vizualga asoslangan, qisqa matnlar, trend so'zlar
Facebook	Yarimrasmiy/ rasmiy	Uzoq postlar, ijtimoiy mavzular, adabiy va rasmiy tildan foydalanish
Twitter (X)	Norasmiy	Qisqa va mazmunli tvitlar, sarkazm, qisqartirishlar
LinkedIn	Rasmiy	Professional leksika, rasmiy murojaatlar

3-jadval: Platformalar kesimida til registrklarining qo'llanilishi

Bunday muloqot shakllari shuni ko'rsatadiki, anonimlik nafaqat nutq uslubini, balki nutqning maqsadini ham o'zgartiradi. Foydalanuvchilar o'z fikrini bildirishdan ko'ra, ko'pincha boshqa ishtirokchilar bilan bahslashish, e'tibor tortish

yoki shunchaki hissiy bo'shanish uchun yozadilar. Bu esa tilning asosiy funksiyasi bo'lgan axborot uzatishdan ko'ra ekspressiv, konativ va fatik funksiyalarini ko'proq faollashtiradi (Ergasheva, 2022).

Yuqorida keltirilgan barcha jihatlar zamonaviy tilshunoslik oldida yangi savollarni qo'yimoqda:

- Anonimlik sharoitida tilning me'yoriy asoslari qanday himoyalaniishi mumkin?
- Internet muloqoti uchun alohida lingvistik mezonlar yaratilishi kerakmi?
- Til madaniyatini saqlab qolgan holda erkin muloqotni ta'minlashning optimal yo'llari qanday?

Ushbu savollar nafaqat nazariy, balki amaliy ahamiyatga ham ega. Ayniqsa, yoshlar orasida ommalashgan forumlar va ijtimoiy tarmoqlarda nutq madaniyati masalasi dolzarb bo'lib bormoqda. Bu borada internet foydalanuvchilari orasida til va muloqot etikasiga oid ongni oshirish, tarmoq muhitida mas'uliyatli yozish madaniyatini shakllantirish zarur.

Maqolani yanada chuqurlashtirish uchun, anonimlik muhitining o'zaro ta'sirchanlik (interaktivlik) darajasiga ham qanday ta'sir ko'rsatishini ko'rib chiqish lozim. Forum va bloglarda anonim foydalanuvchilar, odatda, o'z postlariga javob bo'lishi yoki bahs qo'zg'atishi maqsadida yozadilar. Bu holat muloqotning ikki tomonlama xarakter kasb etishiga xizmat qilsa-da, javoblar ko'pincha hissiy va emotsional bo'lishi, ba'zida esa shaxsga o'tish yoki mavzudan chetlanishga olib kelishi mumkin (Sultonova, 2023).

Bundan tashqari, anonimlik sharoitida matn va multimodal vositalarning uyg'unlashuvi yaqqol ko'zga tashlanadi. Bugungi forum va blog muhokamalari faqat matn emas, balki GIF, stiker, video, skrinshot, mem kabi multimodal elementlar bilan boyitiladi. Bu esa muloqot jarayonida yangi semiotik tizimlarni shakllantiradi. Har bir multimodal vosita o'ziga xos pragmatik vazifani bajaradi: masalan, kulgili GIF – ironiya, ko'z yoshli emoji – afsus yoki hazil ramzi sifatida ishlatiladi. Bu vositalarning stilistik va semantik yuklamasi ularni an'anaviy til birliklariga tenglashtirish imkonini beradi (Yo'ldosheva, 2022).

Yana bir dolzarb jihat – anonim muloqotning gibrid janrlarga olib kelayotganidir. Forumlarda kuzatilayotgan ayrim yozuvlar hikoya, monolog, dialog, satira, hatto esse janrlariga yaqin bo'lib bormoqda. Foydalanuvchi o'z fikrini nafaqat faktlar, balki obrazlar, ramzlar va badiiy vositalar orqali ifodalashga intiladi. Shu tariqa internet tilida nafaqat kommunikativ, balki estetik, ijodiy elementlar kuchaymoqda. Bu holat forum va bloglarni nafaqat axborot manbai, balki madaniy-lingvistik fenomen sifatida ham ko'rishga asos beradi (Norqulova, 2023).

Xalqaro tajriba ham shuni ko'rsatmoqdaki, anonimlikning tilga ta'siri faqat o'zbek tilida emas, balki ingliz, rus, fransuz, koreys va boshqa ko'plab tillarda ham kuzatilmoqda. Bu esa internet tilining globalizatsiya jarayonidagi o'ziga xos jihatlaridan biridir. Jumladan, forumlararo leksika almashuvi (translingvalizm), inglizcha termin va qisqartmalarning milliy tilda qo'llanishi, til chegaralarining shaffoflashuvi internet tili dinamikasining ko'lamini kengaytiradi (Tursunova, 2024).

Xulosa

Forum va bloglardagi anonim muhit internet tilining shakllanishida kuchli lingvistik omil bo'lib xizmat qilmoqda. Bu muhitda foydalanuvchilar o'zlarini erkin ifodalashga harakat qiladilar, natijada tilning stilistik chegaralari kengayadi, yangi leksik birliklar va multimodal ifoda vositalari tilga kirib keladi. Shu bilan birga, bu erkinlik ba'zida muloqot madaniyatining buzilishi, grammatik me'yorlarning e'tiborsiz qoldirilishi va til agressiyasining kuchayishi kabi salbiy oqibatlarga ham olib kelmoqda. Anonimlik orqali yuzaga kelayotgan internet tili — bu murakkab, ko'p qatlamli va dinamik hodisa bo'lib, uni chuqur o'rganish zamonaviy lingvistik tadqiqotlar uchun muhim yo'nalishdir. Shu boisdan internet tili, ayniqsa anonim muloqot kontekstida, ijtimoiy, madaniy va etik mezonlar bilan uyg'unlikda tahlil qilinishi lozim.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Karimova, D. (2020). Internet muloqoti va tilning informallasuvi. Toshkent: Ilm ziyo.
2. To'xtayeva, M. (2021). "Bloglarda og'zaki nutq unsurlarining qo'llanilishi". Filologiya fanlari jurnali, №4.
3. Rasulova, N. (2022). "Anonim agressiya va ijtimoiy tarmoqlarda til madaniyati". Til va adabiyot muammolari, №3.
4. Usmonov, A. (2023). Internetda stilistik erkinlik masalalari. Samarqand: Ma'rifat nashriyoti.
5. Sodiqova, G. (2021). "Forumlar leksikasi va yangi subkulturaviy ifodalar". O'zbek tili va adabiyoti, №2.
6. Xolmatova, D. (2020). "Anonim muhitda nutqiy individualizm". Zamonaviy tilshunoslik, №1.
7. Jabborova, M. (2022). "Erkinlik va etik cheklovlar: Internetda nutq madaniyati". Til va jamiyat, №4.
8. Shodmonova, Z. (2023). "Mobil qurilmalar orqali yozilgan matnlarda imloviy o'zgarishlar". Internet lingvistikasi jurnali, №2.

9. Islomova, M. (2021). "Internet slengi va uning blog tilidagi ifodasi". Axborot texnologiyalari va til, №1.
10. Sattorova, R. (2022). "Internet memlari va ularning stilistik vazifasi". Zamonaviy tilshunoslik, №3.
11. Qo'chqorova, F. (2023). "Anonimlik va til identifikatsiyasi: forumlarda jinsiy neytrallik". Til va jamiyat, №2.
12. Davlatova, Z. (2021). Yangi media va tilning vizual elementlari. Toshkent: Fan.
13. Bekmurodov, H. (2023). "Internet flaming: stilistik va psixologik tahlil". Yosh tilshunoslar jurnali, №1.
14. Ergasheva, M. (2022). "Virtual muloqotda til funksiyalari". Til va jamiyat, №3.